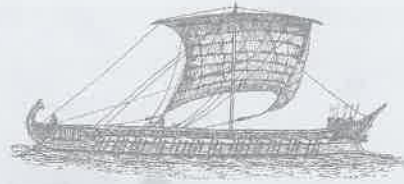

ΠΕΙΡΑΪΚΗ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΑ ΝΟΜΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

ΔΙΚΗΓΟΡΙΚΟΣ
ΣΥΛΛΟΓΟΣ
ΠΕΙΡΑΙΩΣ

ΤΟΜΟΣ 43^{ος} | ΠΕΡΙΟΔΟΣ Β' | ΑΡ. ΤΕΥΧΟΥΣ 3 | ΙΟΥΛΙΟΣ-ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2021

| Α. Γκουρμπάτσος

Εμπρησμός: Η ποινική αξιολόγηση του ηλεκτρισμού,
ως αιτία πυρκαγιάς και τα ανακύπτοντα ζητήματα ■ 196

| ΑΠ 717/2020

Αποδεικτικά μέσα προς απόδειξη διατάραξης της συνείδησης
σε υπόθεση ιδιόγραφης διαθήκης ■ 213

| ΤρΕφΑθ 2805/2021

Ερμηνεία ρητρών σε σύμβαση πώλησης μετοχών που παρέχουν δικαιώματα διοίκησης σε
μειοψηφία. Αποτελέσματα επί παραβίασης αυτών ■ 217

| ΜΕφΠειρ 134/2021

Συμφωνία συζύγων περί αποκλεισμού λύσης κοινωνίας
και μεταβίβασης ψιλής κυριότητας στα τέκνα ■ 226

| ΜΠΠειρ 3632/2020

Συνεκδίκαση αγωγών για την οριστική επιμέλεια - συνεπιμέλεια ανήλικης
και τη διατροφή της. Έκδοση απόφασης μετά από συνέντευξη
του Δικαστηρίου με το τέκνο ■ 249

| ΣυμβΠλημΠειρ 701/2021

Υπεξαίρεση. Εκχώρηση απαιτήσεων. Εκχώρηση εσόδων πλοίου
νοούμενη ως εκχώρηση κατ' επιείκεια ■ 269

ΚΩΔΙΚΟΣ ΕΝΤΥΠΟΥ 034255

Online πρόσβαση σε ΠειΝομ στην Πλατφόρμα Νομικού Περιεχομένου | www.qualex.gr

ISSN: 1108-3867

12054/03-2021

ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Εμπρησμός: Η ποινική αξιολόγηση του ηλεκτρισμού, ως αιτία πυρκαγιάς και τα ανακλύπτοντα ζητήματα

Ανδριανός Γκουρμπάτσας | Αντιστράτηγος - Υπαρχηγός ΠΣ, ε.α, Νομικός

1. Εισαγωγές παρατηρήσεις

Για την κατά τα άρθρα 264 και 265 ΠΚ θεμελίωση της αντικειμενικής υποστάσεως του βασικού εγκλήματος του εμπρησμού και εμπρησμού δάσους αντίστοιχα απαιτείται, εκτός άλλων βασικών στοιχείων και η πρόκληση με οποιονδήποτε τρόπο (ενέργεια ή παράλειψη), μέσο και υπό οποιεσδήποτε συνθήκες, πυρκαγιά σε αστικό ή αγροτικό περιβάλλον και αντίστοιχα σε δάση ή δασικές εκτάσεις¹. Προκειμένου δε να υπάρξει ανάφλεξη καυσίμου, δηλαδή να υπάρξει έναρξη του φαινομένου της καύσης και εν προκειμένω έναρξη φωτιάς, απαιτείται εκτός της καύσιμης ύλης και του οξυγόνου (αέρα) - και γενικά κάθε οξειδωτικού - και η παρουσία πηγής έναυσης - θερμότητας. Μεταξύ λοιπόν των πηγών θερμότητας είναι και ο ηλεκτρισμός (ηλεκτρική ενέργεια), εξ αιτίας του οποίου οφείλεται σχεδόν καθημερινά η πρόκληση ικανού αριθμού πυρκαγιών κυρίως με καταστροφικά αποτελέσματα στην ιδιοκτησία πολιτών και του κράτους αλλά και στο δασικό περιβάλλον και ενίοτε με ανθρώπινα θύματα.

2. Ο ηλεκτρισμός, ως αιτία πυρκαγιάς

2.1. Ορισμός του ηλεκτρισμού

Ηλεκτρισμός είναι ένας γενικός όρος που περιγράφει τα ηλεκτρικά φαινόμενα, δηλαδή τα φαινόμενα που προκαλούνται ως αποτέλεσμα της παρουσίας και της ροής του ηλεκτρικού φορτίου. Παρόλο που οι σύγχρονες χρήσεις του, όπως λ.χ. φωτισμός, θέρμανση/ψύξη, λειτουργία μηχανημάτων, συσκευών και γενικά ηλεκτρομηχανολογικού εξοπλισμού, που κάνουν τον τρόπο της ζωής μας πιο ποιοτικό και άνετο, ωστόσο εκπορεύονται και σοβαροί κίνδυνοι κατά την παραγωγή, τη μεταφορά και τη χρήση του ηλεκτρισμού. Ο ηλεκτρισμός λοιπόν μπορεί να προκαλέσει μεταξύ άλλων, βλάβη στην υγεία, τραυματισμό ή θάνατο από ηλεκτροπληξία, πρόκληση πυρκαγιάς, έκρηξης κ.λπ.

2.2. Ο ηλεκτρισμός, ως αιτία πυρκαγιάς

Οι ηλεκτρικές αιτίες έναρξης μιας φωτιάς ή πρόκλησης πυρκαγιάς είναι ιδιαίτερα συνηθισμένες κυρίως σε κτίρια/εγκαταστάσεις με επαγγελματικές (επιχειρηματικές) δραστηριότητες (επαγγελματικούς κινδύνους), αλλά και σε κτίρια ή στεγασμένους χώρους με χρήση κατοικίας (οικιακούς κινδύνους).

Οι κυριότερες πρωτογενείς και πιο συνήθεις αιτίες έναρξης φωτιάς/ή και πρόκλησης πυρκαγιάς από ηλεκτρικά αίτια είναι οι εξής:

(i) Υπερφόρτιση κυκλώματος/γραμμής

Η υπερφόρτιση μιας γραμμής σχετίζεται με την υπερβολική ανάπτυξη φορτίων επί ενός ηλεκτρικού κυκλώματος, με αποτέλεσμα την υπερθέρμανση των (αγωγών) καλωδίων και την έναρξη φωτιάς σε κάποιο σημείο του κυκλώματος. Η ως άνω αιτία παρατηρείται στην πράξη συχνά στις ακόλουθες δύο περιπτώσεις, χωρίς να αποκλείονται και άλλες:

α) Η περίπτωση εσφαλμένου υπολογισμού των απαιτούμενων φορτίων κατά την αρχική εγκατάσταση και

β) Η περίπτωση κατά την οποία μετά από μία μετατροπή, ανακαίνιση ή επέκταση δραστηριότητας, χρησιμοποιούνται καλωδιώσεις που ήδη υπήρχαν στην εγκατάσταση για να τροφοδοτήσουν νέες επιπλέον συσκευές ή μία συσκευή μεγαλύτερου φορτίου από την προϋπάρχουσα.

(ii) Ηλεκτρικό τόξο/Σπινθηρισμός

Η περίπτωση αυτή αποτελεί συνηθισμένη αιτία έναρξης φωτιάς και σχετίζεται με ανεπαρκή σύσφιξη αγωγών, οι οποίοι είτε συνδέονται σε συσκευές είτε συνδέονται μεταξύ τους. Ειδικότερα:

α) Η ανεπαρκής σύσφιξη των αγωγών, οφείλεται είτε σε αγωγό που παραμελήθηκε να συσφιχθεί επαρκώς κατά την αρχική εγκατάσταση ή σε σύνδεση που έγινε με προχειρότητα λ.χ. με χρήση μονωτικής ταινίας χωρίς άλλα μηχανικά μέσα (κλέμες, ακροδέκτες κ.λπ.) και

1. Α. Γκουρμπάτσας, Ο εμπρησμός στο νέο ΠΚ, ΠειρΝομ 2/2019, 119.

β) Η συχνή παρατήρηση σε κάθε σχεδόν εγκατάσταση χαλάρωσης με το πέρασμα του χρόνου της σύσφιξης καλωδίων και συνδέσεων από διάφορες αιτίες. Στις περιπτώσεις αυτές δεν υπάρχουν σχεδόν ποτέ ενδείξεις προειδοποίησης από διαφορές δυσλειτουργίες, με συνέπεια οι συνδέσεις να παραμένουν χαλαρές και να επιδεινώνεται η κατάσταση τους.

(iii) Αποτυχία ηλεκτρικής μόνωσης καλωδίου ή σύρματος

Η αποτυχία της μόνωσης ενός καλωδίου (αγωγού), που ήδη βρίσκεται εγκατεστημένο, είτε εντοιχισμένο, ή επιτοίχιο ή ακόμη και τοποθετημένο σε ειδικές μεταλλικές σχάρες, σχετίζεται είτε με αστοχία υλικού ή οφείλεται στην καταστροφή της μόνωσης από κάποιο τρωκτικό.

(iv) Αποτυχία ασφαλειοδιακόπτη ή άλλου υλικού ή συσκευής

Δεδομένου του μεγάλου αριθμού υλικών που χρησιμοποιούνται σε κάθε μικρή ή μεγάλη εγκατάσταση και των αντίστοιχων φορτίων που υπάρχουν σε μία εγκατάσταση, είναι σημαντικός παράγοντας για έναρξη φωτιάς η αποτυχία αυτών των υλικών από τυπική αστοχία τους. Εάν λ.χ. ένας ασφαλειοδιακόπτης δεν διακόψει ένα βραχυκύκλωμα ή καθυστερήσει τη διακοπή του, είναι πολύ πιθανόν να προκληθεί πυρκαγιά. Επίσης συχνά παρατηρούνται βραχυκυκλώματα σε πυκνωτές αντιστάθμισης, μετασχηματιστές φωτιστικών σωμάτων, φορτιστές μικροσυσκευών, μπαταρίες μικροσυσκευών, είτε σε μία συσκευή ή σε κάποια από τα εκατοντάδες άλλα στοιχεία που χρησιμοποιούνται στις ηλεκτρολογικές εγκαταστάσεις και εξ αυτών προκαλούνται πυρκαγιές, η πλειονότητα των οποίων χαρακτηρίζονται ως τυχαία και απρόβλεπτα γεγονότα.

(v) Υπέρταση δικτύου παρόχου

Σε περιπτώσεις υπερτάσεων σε ένα δίκτυο, ειδικά εάν αυτές προέρχονται από το δίκτυο του παρόχου λ.χ. ΔΕΔΔΗΕ, οι εγκαταστάσεις που τροφοδοτούνται από αυτό δέχονται πιέσεις πέραν των αναμενόμενων και πέραν αυτών που δύνανται να ελεγχθούν από τα συστήματα και τις συσκευές ασφαλείας που παρέχονται βάσει των ισχυουσών κανονισμών. Σε περίπτωση απώλειας του ουδετέρου σε έναν πάροχο (λ.χ. ΔΕΔΔΗΕ ή άλλον) ή σε περίπτωση άλλης υπέρτασης εξαιτίας κάποιας δυσλειτουργίας σε κάποιο μακρινό σημείο του δικτύου μπορεί να προκληθεί έναρξη φωτιάς είτε από κάποιο μικρό μετασχηματιστή ή ακόμη και από έναν λαμπτήρα που διερράγη και τεμάχια αυτού εκτοξεύθηκαν σε ευκόλως αναφλέξιμα καύσιμα υλικά λ.χ. χάρτινες συσκευασίες, κουρτίνες κ.λπ.

Πιο αναλυτικά μια πυρκαγιά από ηλεκτρικά αίτια μπορεί σε γενικές γραμμές να προκληθεί από:

- Ηλεκτρικό τόξο, βραχυκύκλωμα ή απότομη αύξηση της τάσης του ηλεκτρικού ρεύματος
- Κατεστραμμένη μόνωση
- Υπερθέρμανση ηλεκτρικών κυκλωμάτων, αστοχία υλικών, λόγω υπερφόρτωσης (λ.χ. τροφοδοσίας μεγαλύτερου από τον προβλεπόμενο, κατά το σχεδιασμό, αριθμό ηλεκτρικών συσκευών)
- Υπερθέρμανση καλωδίων λόγω χαλαρών συνδέσεων και επαφών
- Φθαρμένους ρευματοδότες (πρίζες) ή ρευματολήπτες
- Έκρηξη από υπερβολική θερμοκρασία λόγω απότομης αύξησης της τάσης κατά την λειτουργία του ηλεκτρικού εξοπλισμού (λαμπτήρες, φούρνοι, κ.λπ.)
- Συσσώρευση λαδιού ή/και σκόνης στους ηλεκτροκινητήρες με αποτέλεσμα την δημιουργία ηλεκτρικών τόξων ή βραχυκυκλωμάτων
- Σπινθήρα, κυρίως σε χώρους όπου αποθηκεύονται καύσιμα υλικά ή εύφλεκτες ουσίες, λ.χ. λόγω στατικού ηλεκτρισμού ή χρήσης στους χώρους ακατάλληλου ηλεκτρικού εξοπλισμού (μη αντιεκρηκτικού τύπου)

3. Η ποινική αξιολόγηση του ηλεκτρισμού

3.1. Η αμέλεια, ως μορφή υπαιτιότητας στο Ποινικό Δίκαιο

Οι μορφές υπαιτιότητας στο ποινικό δίκαιο, ως γνωστόν, είναι, κατά το άρθρο 26 ΠΚ, ο δόλος (άρθρο 27 ΠΚ) και η αμέλεια (άρθρο 28 ΠΚ). Στο άρθρο 28 ΠΚ, σύμφωνα και με την Αιτιολογική Έκθεση του νέου ΠΚ (Ν 4619/2019, όπως ισχύει), περιγράφεται το περιεχόμενο της αμέλειας, η οποία εκλαμβάνεται ως ένα αμιγώς υποκειμενικό μέγεθος. Ειδικότερα στην ως άνω διάταξη περιγράφονται αρχικά τα οντολογικά στοιχεία της αμέλειας: ο υπαίτιος, α) είτε δεν προβλέπει το αποτέλεσμα που προκαλεί η πράξη του (ασυνείδητη αμέλεια), β) είτε το προβλέπει μεν ως πιθανό, πιστεύει όμως ότι τελικά δεν θα επέλθει (ενσυνείδητη αμέλεια). Επιπλέον στην ίδια διάταξη περιγράφονται τα αξιολογικά στοιχεία της αμέλειας, για τη συγκρότηση της οποίας είναι αναγκαίο ο υπαίτιος να έχει πραγματώσει την αντικειμενική υπόσταση ενός εγκλήματος λόγω έλλειψης της προσοχής που όφειλε κατά τις περιστάσεις και μπορούσε να καταβάλει.

Ενόψει της ως άνω διακρίσεως, το δικαστήριο της ουσίας, όταν απαγγέλλει καταδίκη για έγκλημα από αμέλεια, πρέπει να εκθέτει στην απόφασή του με σαφήνεια ποιο από τα ανωτέρω δύο είδη της αμέλειας συνέτρεξε στη συγκεκριμένη

περίπτωση, διότι αν δεν εκθέτει τούτο σαφώς ή δέχεται και τα δύο είδη δημιουργείται ασάφεια και αντίφαση, η οποία καθιστά ανέφικτο τον αναιρετικό έλεγχο για την ορθή ή μη εφαρμογή της ουσιαστικής ποινικής διατάξεως και ιδρύεται εντεύθεν λόγος αναιρέσεως για έλλειψη νόμιμης βάσεως εκ του άρθρου 510 παρ. 1 στοιχ. Ε' του ΚΠΔ².

3.2. Οι νομοτυπικές μορφές του εμπρησμού

Ο ηλεκτρισμός δύναται ν' αποτελέσει αιτία πρόκλησης πυρκαγιάς, είτε σε αστικό (λ.χ. κτίριο) και αγροτικό (λ.χ. αγρόκτημα) ή σε δασικό περιβάλλον (δάσος ή δασική έκταση). Για τη θεμελίωση του εγκλήματος του εμπρησμού από αμέλεια και εμπρησμού δάσους από αμέλεια απαιτούνται τα εξής στοιχεία:

α) Εμπρησμός από αμέλεια

Για τη θεμελίωση του εγκλήματος του εμπρησμού από αμέλεια (άρθρα 28 και 264, παρ. 2 και 1α ΠΚ), πρέπει, σύμφωνα με τον νέο ΠΚ, να συντρέχουν οι ακόλουθες προϋποθέσεις: α) πρόκληση πυρκαγιάς, β) ο δράστης να μην κατέβαλε κατ' αντικειμενική κρίση την απαιτούμενη προσοχή που κάθε μέτρια συνेतός και ευσυνείδητος άνθρωπος οφείλει να καταβάλει βάσει των νομικών κανόνων, των συνηθειών που επικρατούν και της κοινής πείρας και λογικής, γ) να είχε αυτός τη δυνατότητα, εν όψει των προσωπικών του ιδιοτήτων, των γνώσεων του, λόγω της υπηρεσίας ή του επαγγέλματος του, να προβλέψει και να αποφύγει το αξιόποιο αποτέλεσμα, δ) να υπάρχει αντικειμενικά αιτιώδης σύνδεσμος μεταξύ της ενέργειας ή της παράλειψης του δράστη και του επελθόντος αποτελέσματος (πυρκαγιάς) και ε) από την προξηνηθείσα πυρκαγιά να προκλήθηκε κοινός κίνδυνος σε ξένα πράγματα ή κίνδυνος για άνθρωπο. Όταν η αμέλεια δεν συνίσταται σε ορισμένη ενέργεια ή παράλειψη, αλλά αποτελεί σύνολο συμπεριφοράς, τότε για τον κατ' αυτό τον τρόπο τελούμενο εμπρησμό από αμέλεια, ο οποίος τελείται με παράλειψη, απαιτείται η συνδρομή όχι μόνον των όρων του άρθρου 28 του ΠΚ, αλλά και του άρθρου 15 του ίδιου κώδικα³. Κατά το τελευταίο αυτό άρθρο, όταν ο νόμος για την ύπαρξη αξιόποινης πράξης απαιτεί την επέλευση ορισμένου αποτελέσματος, η μη αποτροπή αυτού τιμωρείται όπως η πρόκλησή του με ενέργεια, εάν ο υπαίτιος της παράλειψης είχε ιδιαίτερη νομική υποχρέωση να παρεμποδίσει την επέλευση του αποτελέσματος. Από τη διάταξη αυτή συνάγεται ότι αναγκαία προϋπόθεση της εφαρμογής της, είναι η ύπαρξη νομικής υποχρέωσης του υπαιτίου για ενέργεια που τείνει στην παρεμπόδιση του αποτελέσματος, η επέλευση του οποίου επισύρει ορισμένη ποινή. Η ύπαρξη τέτοιας ιδιαίτε-

ρης νομικής υποχρέωσης σε έγκλημα που τελείται με παράλειψη, μπορεί να πηγάζει είτε από ρητή διάταξη του νόμου λ.χ. νομοθεσία πυροπροστασίας ή από σύμπλεγμα νομικών καθηκόντων, που συνδέονται με ορισμένη έννομη σχέση του υπόχρεου, είτε από σύμβαση λ.χ. ασφαλιστική σύμβαση για πυρκαγιά, είτε από ορισμένη συμπεριφορά του υπαιτίου από την οποία δημιουργήθηκε ο κίνδυνος του εγκληματικού αποτελέσματος και πρέπει να αναγράφεται και να αιτιολογείται στην απόφαση, επιπρόσθετα δε να προσδιορίζεται ο επιτακτικός κανόνας δικαίου από τον οποίο πηγάζει η υποχρέωση αυτή⁴.

Χαρακτηριστικά παραδείγματα πρόκλησης πυρκαγιάς: α) σε σκάφος εντός ναυπηγείου από εργασίες με τη χρήση μπαλαντέζας λόγω βραχυκυκλώματος⁵, β) από βραχυκύκλωμα καλωδίων στους μετρητές της ΔΕΗ⁶, γ) από βραχυκύκλωμα λόγω κακής συντήρησης της ηλεκτρικής εγκατάστασης του ακινήτου⁷, δ) βραχυκύκλωμα σε ξενοδοχείο λόγω επέμβασης (έκοψε τις ασφάλειες και τοποθέτησε χάλκινες λάμες μεγαλύτερης διατομής, που επέτρεψαν τη διέλευση μεγάλης ισχύος ρεύματος, με αποτέλεσμα να καταστραφεί από τη θέρμανση το πλαστικό περίβλημα του καλωδίου) στο μετρητή της ΔΕΗ⁸, ε) από σπινθήρα στατικού ηλεκτρισμού και την ανάφλεξη εύφλεκτου μίγματος διαλυτών/αέρα⁹ και στ) σε οικία από βραχυκύκλωμα μεταξύ του εσωτερικού αγωγού φάσεως του καλωδίου και του συρμάτινου εξωτερικού περιβλήματος του ουδέτερου των καλωδίων της ΔΕΗ¹⁰.

β) Εμπρησμός δάσους από αμέλεια

Για τη θεμελίωση του εγκλήματος του εμπρησμού δάσους από αμέλεια (άρθρα 28 και 265 παρ. 3 και 1α ΠΚ) πρέπει, σύμφωνα με τον νέο ΠΚ, να συντρέχουν οι ακόλουθες προϋποθέσεις: α) πρόκληση πυρκαγιάς σε δάσος ή δασική έκταση, β) ο δράστης να μην κατέβαλε κατ' αντικειμενική κρίση την απαιτούμενη προσοχή που κάθε μέτρια συνेतός και ευσυνείδητος άνθρωπος οφείλει να καταβάλει βάσει των νομικών κανόνων, των συνηθειών που επικρατούν και της κοινής πείρας και λογικής, γ) να είχε αυτός τη δυνατότητα, εν όψει των προσωπικών του ιδιοτήτων, των γνώσεων του, λόγω της υπηρεσίας ή του επαγγέλματος του, να προβλέψει και να αποφύγει το αξιόποιο αποτέλεσμα και δ) να υπάρχει αντικειμενικά αιτιώδης σύνδεσμος μεταξύ της ενέργειας ή της παράλειψης του δράστη και του επελθόντος αποτελέσμα-

2. ΑΠ 485/2013 Nomos, ΑΠ 351/2009 Nomos.

3. ΑΠ 141/2020 Nomos, ΑΠ 1061/2017 Nomos.

4. ΑΠ 141/2020, ό.π.

5. ΑΠ 1061/2017 Nomos.

6. ΑΠ 490/2002 Nomos.

7. ΕφΑθ 11994/1994 Υπερ 1995, 738.

8. ΤρΠλΠερ 3338/2007 ΠοινΔικ 2007, 1125.

9. ΑΠ 1041/2019 Nomos, ΑΠ 591/2017 Nomos.

10. ΑΠ 1846/2010 Nomos.

τος. Όταν η αμέλεια δεν συνίσταται σε ορισμένη ενέργεια ή παράλειψη, αλλά αποτελεί σύνολο συμπεριφοράς, τότε για τον κατ' αυτό τον τρόπο τελούμενο εμπρησμό από αμέλεια, ο οποίος τελείται με παράλειψη, απαιτείται η συνδρομή όχι μόνο των όρων του άρθρου 28 του ΠΚ, αλλά και του άρθρου 15 του ίδιου Κώδικα.

Χαρακτηριστικά παραδείγματα πρόκλησης πυρκαγιάς δάσους ή δασικής έκτασης: α) από σπινθήρες λόγω βραχυκυκλώματος στο εναέριο δίκτυο της ΔΕΔΔΗΕ¹¹, β) από την εκτόξευση σπινθήρων και πυρακτωμένων μεταλλικών τεμαχίων ηλεκτροφόρου αγωγού της ΔΕΗ λόγω βραχυκυκλώματος που προκλήθηκε από τους αιωρούμενους, λόγω κακής συντήρησης του δικτύου, αγωγούς γείωσης αλεξικεραύνων ανηρτημένων στην κορυφή στύλου με τον διερχόμενο από την κορυφή του ίδιου στύλου ηλεκτροφόρου αγωγού μέσης τάσεως¹².

3.3. Η πυρκαγιά από ηλεκτρικά αίτια, ως τυχαίο γεγονός

Τα τυχαία ή τυχηρά γεγονότα, στον Αστικό Κώδικα (άρθρα 311, 344, 391, 549, 640, 731 ΑΚ κ.λπ.), ορίζονται θετικά και αρνητικά: α) θετικά, ως τυχηρά νοούνται τα γεγονότα τα οποία δεν προβλέφθηκαν ούτε μπορούσαν να προβλεφθούν από ένα μέσο συνετό άνθρωπο και β) αρνητικά, τυχηρά είναι τα γεγονότα που δεν μπορούν να αποδοθούν ούτε στο δόλο, ούτε στην αμέλεια του δράστη. Είναι τα τυχηρά γεγονότα εκείνα τα οποία είναι αδύνατο να αποτραπούν για τις ανθρώπινες δυνάμεις, έχουν το εγγενές στοιχείο του παντελώς απρόβλεπτου και του ακαταμάχητου, κατά την κρατούσα δε στην ελληνική νομολογία θεωρία, είναι απρόβλεπτα και ακαταμάχητα ακόμη κι αν ο οφειλέτης λάβει μέτρα άκρας επιμέλειας και σύνεσης (στα γεγονότα αυτά μάλιστα περιλαμβάνονται και τα εξωτερικά σε σχέση με τον οφειλέτη).

Στο Ποινικό Δίκαιο, η **ασυνείδητη αμέλεια** συνορεύει προς το **τυχαίο γεγονός** (casus). Διότι και στις δύο περιπτώσεις ο δράστης δεν προέβλεψε την επέλευση του εγκληματικού αποτελέσματος (λ.χ. την πυρκαγιά). Ωστόσο διαφέρει κατά το ότι, στη μεν ασυνείδητη αμέλεια, που είναι μορφή υπαιτιότητας, αν ο δράστης κατέβαλε την προσήκουσα προσοχή θα μπορούσε να προβλέψει κι έτσι ν' αποφύγει την επέλευση του αποτελέσματος, ενώ για το **τυχαίο γεγονός** καμιά βέβαια ευθύνη δεν μπορεί να υπάρξει, γιατί ο δράστης όση προσοχή κι αν κατέβαλε δεν μπορούσε να προβλέψει και να αποφύγει το επελθόν αποτέλεσμα¹³. Το αποτέλεσμα δηλαδή

παρόλα αυτά επήλθε κι αυτό είναι τυχαίο και δεν έχει καμιά σχέση με τη συμπεριφορά του δράστη¹⁴.

Αν και στη συντριπτική πλειοψηφία των πυρκαγιών από ηλεκτρικά αίτια είναι πρόδηλη η αμελής συμπεριφορά του υπαίτιου, υπάρχουν και ελάχιστα περιστατικά πυρκαγιών από ηλεκτρική αιτία, που η πρόκλησή τους οφείλεται σε τυχαία και απρόβλεπτα γεγονότα. Στις περιπτώσεις αυτές δεν μπορεί να καταλογισθεί έλλειψη της επιβαλλόμενης, κατ' αντικειμενική κρίση, προσοχής ούτε δυνατότητα, με βάση τις προσωπικές του περιστάσεις, ιδιότητες, γνώσεις και ικανότητες, να προβλέψει και να αποφύγει το αξιόποιο αποτέλεσμα¹⁵. Ως εκ τούτου δεν υπάρχει ποινική ευθύνη (υπαιτιότητα) με τη μορφή της (ασυνείδητης) αμέλειας ορισμένου προσώπου και φυσικά δεν υπάρχει αντικειμενικά αιτιώδης σύνδεσμος μεταξύ ορισμένης αμελούς ενέργειας ή παράλειψης αυτού και του επελθόντος αποτελέσματος (πυρκαγιάς). Η συγκεκριμένη πυρκαγιά, αν και άδικη πράξη, κατά το άρθρο 14 ΠΚ, δεν αποτελεί προϊόν υπαιτίας συμπεριφοράς και ως εκ τούτου δεν μπορεί να καταλογιστεί στο δράστη, γιατί πρόκειται για πυρκαγιά που οφείλεται σε τυχαίο και απρόβλεπτο γεγονός, όπως λ.χ. πυρκαγιά οφειλόμενη σε αποτυχία ηλεκτρικής μόνωσης καλωδίου ή σύρματος λόγω αστοχίας υλικού ή βραχυκυκλώματα σε πυκνωτές αντιστάθμισης, μετασχηματιστές φωτιστικών σωμάτων, φορτιστές μικροσυσκευών και μπαταρίες μικροσυσκευών.

Μεταξύ λοιπόν ασυνείδητης αμέλειας και τυχαίου γεγονότος σε πυρκαγιές οφειλόμενες σε ηλεκτρικά αίτια τα όρια είναι δυσδιάκριτα και απαιτείται σε βάθος έρευνα για τη διακρίβωση ή μη αμελούς συμπεριφοράς ορισμένου προσώπου που να συνδέεται ή μη αιτιωδώς με την επέλευση του αποτελέσματος. Στη δικαστηριακή πρακτική αυτό είναι εμφανές, όταν σε ορισμένες υποθέσεις λ.χ. πρόκληση πυρκαγιάς από βραχυκύκλωμα, παρατηρείται διαφωνία ως προς τον χαρακτηρισμό, μεταξύ του Εισαγγελέα Πρωτοδικών και Εφετών¹⁶.

4. Η υπαιτιότητα στο Ασφαλιστικό Δίκαιο

4.1. Γενικά - Αρχή της υπαιτιότητας

Η ευθύνη του οφειλέτη προς αποζημίωση σε περίπτωση αθέτησης των υποχρεώσεών του από ενοχή διέπεται από την **αρχή της υπαιτιότητας**, που σημαίνει ότι τότε μόνο υπέχει ευθύνη, όταν βαρύνεται με υπαιτιότητα (= πταίσμα), δηλαδή με δόλο ή αμέλεια (330, 335, 337 και 382 ΑΚ). Η υπαιτιότητα αποτελεί προϋπόθεση άλλοτε για την ίδια τη γένεση

11. ΑΠ 141/2020, ό.π.

12. ΑΠ 2040/1992 ΠΧρ 1992, 1190.

13. Βλ. *Χωραφάς*, Ποιν. Δικ., σελ. 282, ΑΠ 559/1990, ΠοινΔικ 2000, 912, ΑΠ 1895/1999, ΠοινΔικ 2000, 342, ΣυμβΕφΠατρ 127/2018, ΠοινΔικ 7/2020, 749, ΠΧρ 2019, 453, ΣυμβΠλΠειρ 67/2003, ΝοΒ 2003, 197.

14. *Α. Μπουρόπουλος*, Ερμ. ΠΚ, Α' Τόμ, 1959, σελ. 89.

15. ΑΠ 1279/2017 Nomos.

16. Ενδ. ΔΕισΠρΘεσ 698/1998 Υπερ 1998, 449, ΔΕισΠρΚαλ 39/2021 και ΔΕισΕφΚαλ 116/2021, αδημ.

(πρωτογενούς) ενοχής και ευθύνης (έτσι στην αδικοπρακτική και προσυμβατική ευθύνη - άρθρα 914 επ. και 198 ΑΚ αντίστοιχα) και άλλοτε για την τροπή πρωτογενούς ενοχής υποχρέωσης (που γεννήθηκε ανεξάρτητα από υπαιτιότητα) σε δευτερογενή υποχρέωση και ευθύνη προς αποζημίωση (έτσι στις περιπτώσεις ανώμαλης εξέλιξης της ενοχής που δημιουργήθηκε από σύμβαση ή από άλλο λόγο - άρθρα 335 ΑΚ επ.). Με τον όρο «**υπαιτιότητα**» ο νόμος εννοεί, σύμφωνα και με τις επιστημονικές αντιλήψεις, τον ψυχικό δεσμό του προσώπου προς μία ενέργειά του ή το αποτέλεσμα αυτής, δεσμό ο οποίος δικαιολογεί τον σε βάρος του προσώπου αυτού ψόγο. Κατ' άλλη διατύπωση, υπαίτια συμπεριφορά ενός προσώπου είναι αυτή που επιτρέπει να του αποδοθεί προσωπικά μομφή για την πράξη του, να θεωρηθεί το πρόσωπο αυτό ψυχικά υπεύθυνο γι' αυτήν. Κρίσιμο κριτήριο είναι η αποδοκίμασία του προσώπου του δράστη, όχι απλώς της πράξης του.

Στην έννοια της **υπαιτιότητας** περιλαμβάνεται ο δόλος και η αμέλεια (υπό τις διάφορες μορφές της). Η αμέλεια, ο ορισμός της οποίας δίδεται στο άρθρο 330 εδ. β' του ΑΚ (μη καταβολή της επιμέλειας που απαιτείται στις συναλλαγές), είναι παρά ταύτα αόριστη νομική έννοια, της οποίας απαιτείται εκάστοτε εξειδίκευση, με βάση και τα διδάγματα της κοινής πείρας. Όταν η ζημιόγonos συμπεριφορά συνίσταται σε υπαίτια παράλειψη, αμέλεια και εντεύθεν υποχρέωση αποζημίωσης υφίσταται, μόνον όταν υπήρχε υποχρέωση του υπαίτιου, προς ενέργεια της παραλειφθείσας πράξης, από το νόμο ή δικαιοπραξία ή την καλή πίστη, κατά την κρατούσα κοινωνική αντίληψη και ιδίως προηγούμενη συμπεριφορά του (υπαίτιου), από την οποία δημιουργήθηκε κατάσταση, που επιβάλλει λήψη μέτρων προς αποτροπή του απειλούμενου κινδύνου¹⁷.

Όπως και στο αστικό έτσι και στο ασφαλιστικό δίκαιο, το ζημιόγonos γεγονός (ο ασφαλιστικός κίνδυνος) πρέπει να συνδέεται με πρόσφορη αιτιώδη συνάφεια με τη ζημιά. Τις συνέπειες της επέλευσης του κινδύνου εντός του συμφωνημένου πλαισίου κάλυψης, φέρει πάντα ο ασφαλιστής, αρκεί, κυρίως, να καλύπτονται από το ασφαλιστήριο και να μην οφείλονται σε λόγους απαλλαγής του. Πιο συγκεκριμένα, για την ασφάλιση για πυρκαγιά, κατά την παρ. 3 του άρθρου 19 του Ν 2496/1997, ασφαλιστική κάλυψη δεν παρέχεται όταν α) η πυρκαγιά οφείλεται σε δόλο ή βαριά αμέλεια που καταλογίζεται προσωπικά στο λήπτη της ασφάλισης, καθώς και σε δόλο των προσώπων που αναφέρονται στο άρθρο 7 παρ. 5 του ως άνω νόμου και β) η αιτία της πυρκαγιάς συμπεριλαμβάνεται στις εξαιρέσεις του άρθρου 13 του ιδίου ως άνω νόμου, ενώ κατά την παρ. 5 του ως άνω άρθρου, σε

περίπτωση που ο λήπτης της ασφάλισης ή ο ασφαλισμένος ενεργούν στην ασφάλιση για επαγγελματικούς λόγους, επιτρέπεται και διαφορετική ως προς τους όρους αυτού του άρθρου συμφωνία. Μπορεί, δηλαδή, σύμφωνα με την τελευταία αυτή διάταξη, να συμφωνηθεί και κάτι διαφορετικό, όπως λ.χ. ο αποκλεισμός της ευθύνης και όταν ο λήπτης της ασφάλισης ενήργησε από ελαφριά αμέλεια¹⁸. Από τις παραπάνω διατάξεις συνάγεται ότι για να απαλλαγεί ο ασφαλιστής από την υποχρέωση πληρωμής του ασφαλισματος, το οποίο συμφωνήθηκε με την οικεία ασφαλιστική σύμβαση για την περίπτωση ζημιών από πυρκαγιά, απαιτείται να οφείλεται το ζημιόγonos τούτο γεγονός σε δόλο του λήπτη της ασφάλισης και άλλων προσώπων ή σε βαριά αμέλεια που πρέπει να αποδοθεί στον λήπτη της ασφάλισης προσωπικά.

4.2. Ορισμός πυρκαγιάς στην ασφαλιστική σύμβαση

Ο όρος **πυρκαγιά**¹⁹ στο ασφαλιστικό δίκαιο έχει διαφορετικό εννοιολογικό περιεχόμενο από εκείνο που απαντάται στην επιστήμη (χημεία) αλλά και στο ποινικό δίκαιο. Ειδικότερα:

α) Πυρκαγιά, - κατά τη χημική έννοια του όρου - είναι η ταχεία διαδικασία καύσης, δηλαδή είναι η εξώθερμη χημική αντίδραση (οξειδοαναγωγής) μεταξύ δύο ουσιών ήτοι ενός καυσίμου με το οξυγόνο του αέρα ή άλλου οξειδωτικού μέσου, η οποία ανάλογα με τις ιδιότητες της ουσίας προκαλεί έκλυση μικρού ή μεγάλου ποσού θερμότητας, συνήθως δε και φωτός.

β) Στην ασφαλιστική σύμβαση, ως **πυρκαγιά** ορίζεται η φωτιά (καύση που συνοδεύεται από φλόγα ή λαμπύρισμα) που προκλήθηκε χωρίς να προϋπάρχει συγκεκριμένη εστία ή που εγκατέλειψε αιφνίδια και απρόβλεπτα την εστία της και επεκτείνεται (ανεξέλεγκτα) με δική της δύναμη. Ειδικότερα πυρκαγιά είναι όταν:

1. Υπάρχει πραγματική ανάφλεξη (φλόγα και καπνός δηλαδή).
2. Καίγεται κάτι που δεν θα έπρεπε να καίγεται κάτω από ομαλές συνθήκες.
3. Η πυρκαγιά είναι τυχαία ή συμπτωματική στην προέλευσή της (δεν έγινε επίτηδες).

Όστόσο **δεν είναι πυρκαγιά**, ζημιά που προέρχεται απλώς από υπερβολική θέρμανση ενός αντικειμένου χωρίς να υπάρξει φλόγα (λ.χ. ηλεκτρικό σίδερο που καίει τα ρούχα, καρβουνιασμένο καλώδιο από βραχυκύκλωμα κ.λπ.)

17. ΑΠ 1310/2015 Nomos, ΑΠ 1167/2004 ΕλλΔνη 2005, 77, ΕφΚρ 427/2007 Nomos.

18. Βλ. Ι. Κ. Ρόκα, *Ιδιωτική Ασφάλιση*, εκδ. 1998, σελ. 150.

19. Α. Γκουρμπάτσος, *Η έννοια της πυρκαγιάς στον Ποινικό Κώδικα*, ΠοινΔικ 8-9/2016, 677 επ.

4.3. Έννοια και είδη αμέλειας στο Ασφαλιστικό Δίκαιο

Με τη διάταξη του άρθρου 330 εδ. β' ΑΚ ορίζεται, ότι αμέλεια υπάρχει, όταν δεν καταβάλλεται η επιμέλεια που απαιτείται στις συναλλαγές. Υπάρχει δηλαδή, όταν δεν καταβάλλεται η επιμέλεια που ο μέσος συνετός και ευσυνείδητος άνθρωπος καταβάλλει εντός του επαγγελματικού και λοιπού κύκλου του και διακρίνεται, σε όλως ελαφρά²⁰, ελαφρά και βαριά. Η ύπαρξη ή μη αμέλειας κρίνεται με αντικειμενικά μέτρα και αφηρημένα, αφού για τη διάγνωση αυτής λαμβάνεται υπόψη η επιμέλεια του μέσου συνετού ανθρώπου, την οποία πρέπει αυτός να καταβάλλει στις συναλλαγές, ενώ για να υπάρξει απαλλαγή του ασφαλιστή για ελαφρά αμέλεια του λήπτη της ασφάλισης θα πρέπει αυτό να έχει συμφωνηθεί με τη σύμβαση της ασφάλισης²¹. Η κρίση του δικαστηρίου της ουσίας για την ύπαρξη βαριάς αμέλειας, η οποία είναι αόριστη νομική έννοια, υπόκειται στον έλεγχο του Αρείου Πάγου μόνον ως προς το αν με βάση τα γενόμενα δεκτά ως αποδειχθέντα πραγματικά περιστατικά στη συγκεκριμένη περίπτωση η αμέλεια είναι βαριά, όχι δε και ως προς το αν είναι ή όχι ορθή η εκτιμητική από τις αποδείξεις κρίση του δικαστηρίου περί της συνδρομής των περιστατικών αυτών²². Αυτός που προκαλεί επικίνδυνες καταστάσεις οφείλει, κατά την καλή πίστη, να λάβει όλα τα κατά τις περιστάσεις προστατευτικά μέτρα που είναι αναγκαία, σύμφωνα με τους κανόνες της επιστήμης, της τέχνης και της κοινής πείρας, για την αποτροπή ζημιών που μπορεί να προέλθουν απ' αυτές τις καταστάσεις σε τρίτους, εξαιτίας προσβολής απόλυτων δικαιωμάτων τους, έστω και αν η υποχρέωση δεν προβλέπεται από ειδική διάταξη νόμου, διότι, αν προβλέπεται, η παράβαση της διάταξης αυτής συνιστά ήδη παράνομη συμπεριφορά²³.

Εξάλλου **βαριά αμέλεια** χαρακτηρίζεται η αμέλεια όταν η εκτροπή από τους κανόνες της απαιτούμενης στις συναλλαγές επιμέλειας είναι ιδιαίτερος μεγάλη ή ασυνήθιστα σοβαρή, που φανερώνει πλήρη αδιαφορία του δράστη για τα παράνομα σε βάρος τρίτων αποτελέσματα της συμπεριφοράς του²⁴. Τέτοια βαριά αμέλεια του υπαιτίου συντρέχει, όταν η παράλειψή του να καταβάλει την απαιτούμενη στις συναλλαγές επιμέλεια κατ' άρθρο 300 ΑΚ είναι ιδιαίτερα μεγάλη ή ασυνήθιστα σοβαρή.

5. Ανακύπτοντα ζητήματα από την ασφαλιστική σύμβαση πυρκαγιάς

Οι ηλεκτρικές αιτίες πρόκλησης πυρκαγιάς λ.χ. βραχυκλώματα, είναι ιδιαίτερα συνηθισμένες κυρίως σε κτίρια/εγκα-

ταστάσεις με επιχειρηματικές (επαγγελματικές) δραστηριότητες (επαγγελματικούς κινδύνους), αλλά και σε κτίρια/χώρους που χρησιμοποιούνται ως κατοικίες (οικιακούς κινδύνους). Τα κυριότερα ζητήματα που ανακύπτουν από πυρκαγιές που η πρόκλησή τους οφείλεται σε ηλεκτρικά αίτια σχετίζονται:

i) Με το Ποινικό Δίκαιο

Συχνά στη δικαστηριακή πρακτική ανακύπτει ζήτημα, αν ορισμένη πυρκαγιά που οφείλεται σε ηλεκτρική αιτία, μπορούσε ή όχι να προβλεφθεί πριν την έναρξη της κι έτσι αποφευχθεί η πρόκληση της έτσι ώστε να δύναται να θεμελιωθεί ή μη (υπαίτια) αμελής συμπεριφορά σε βάρος συγκεκριμένου προσώπου και να κατηγορηθεί για το αδίκημα του εμπρησμού από αμέλεια και ακολούθως να καταδικαστεί. Αν λοιπόν η εξ ηλεκτρικών αιτιών πρόκληση πυρκαγιάς οφείλεται κυρίως σε αμελή συμπεριφορά (ενέργεια ή παράλειψη) του εκ του νόμου υπόχρεου για την καλή τοποθέτηση, επιμελή συντήρηση κι ασφαλή επιτήρηση κι αντικατάσταση της ελαττωματικής ηλεκτρικής εγκατάστασης και εξοπλισμού σε ορισμένο χώρο, προδήλως και θεμελιώνεται το αδίκημα του εμπρησμού από αμέλεια. Ωστόσο υπάρχει περίπτωση να προκληθεί πυρκαγιά από ηλεκτρική αιτία για την οποία όμως δεν μπορεί να καταλογιστεί υπαιτιότητα, αφού οφείλεται σε τυχαίο γεγονός λ.χ. αστοχία ηλεκτρολογικού υλικού, όπως λαμπτήρα LED, ή σε φυσικά αίτια, λ.χ. σεισμό, κεραυνό, που προξενούν έναρξη πυρκαγιάς σε υπόταση εξοπλισμό. Το αν λοιπόν στοιχειοθετείται ή όχι το αδίκημα εμπρησμού από αμέλεια κρίνεται κατά περίπτωση από την προηγούμενη συμπεριφορά του δράστη και πώς αυτή συνδέεται αιτιωδώς με το εγκληματικό αποτέλεσμα της πυρκαγιάς.

ii) Με το Ασφαλιστικό Δίκαιο

Η δι' οιονδήποτε λόγο απαλλαγή του λήπτη της ασφάλισης από την κατηγορία της τέλεσης του εμπρησμού από αμέλεια, λ.χ. απαλλαγή του δράστη γιατί δεν θεμελιώθηκε η αντικειμενική υπόσταση του αδικήματος τους εμπρησμού από αμέλεια, δεν σημαίνει κατ' ανάγκη, ότι ο ίδιος δεν έχει ενδεχομένως υπαιτιότητα κατά τις διατάξεις του ΑΚ και ως εκ τούτου ευθύνη για βαριά αμέλεια, κατά το άρθρο 19 του Ν 2496/1997. Είναι άλλο η ποινική ή μη ευθύνη του λήπτη της ασφάλισης ή ασφαλισμένου για πυρκαγιά οφειλόμενη σε ηλεκτρικά αίτια και άλλο η παράλληλη υπαιτιότητα του ιδίου στο πλαίσιο ασφαλιστικής σύμβασης για πυρκαγιά. Ειδικότερα παρόλο που υπάρχει περίπτωση, όπου ο λήπτης της ασφάλισης απαλλάσσεται (με απόφαση ή βούλευμα) της κατηγορίας για εμπρησμό από αμέλεια, επειδή δεν προέκυψε υπαιτιότητά του ή ακόμα και η αρχαιοθέτηση της σχετικής δικογραφίας από τον Εισαγγελέα, επειδή η πυρκαγιά

20. ΑΠ 729/2015 Nomos.

21. ΠΠρΑθ 787/2016 Nomos.

22. ΑΠ 921/2009 Nomos.

23. ΑΠ 821/2004 Nomos, ΠΠρΑθ 1702/2012 Nomos.

24. ΑΠ 262/2020 Nomos, ΑΠ 346/2016 Nomos, ΑΠ 921/2009.

οφείλεται σε τυχαίο γεγονός, θεωρείται ωστόσο ως μια εκ των περιπτώσεων του άρθρου 19 του Ν 2496/1997, που δεν παρέχεται ασφαλιστική κάλυψη επειδή η πυρκαγιά οφείλεται σε βαριά αμέλεια, που μπορεί να θεμελιώνεται σε παραλείψεις απορρέουσες είτε από τη νομοθεσία πυροπροστασίας, όταν είναι κατά νόμο υπόχρεος λήψης τέτοιων μέτρων ή από άλλη σχετική αιτία.

Πιο αναλυτικά, κατά τη διάταξη του άρθρου 1 παρ. 1 του Ν 2496/1997 ορίζεται, ότι «με την ασφαλιστική σύμβαση η ασφαλιστική επιχείρηση (ασφαλιστής) αναλαμβάνει την υποχρέωση να καταβάλει έναντι ασφαλιστή στον συμβαλλόμενο της (λήπτη ασφάλισης) ή σε τρίτους παροχή (ασφάλισμα) σε χρήμα ή, εφόσον υπάρχει ειδική συμφωνία, άλλη παροχή σε είδος, όταν επέλθει το περιστατικό από το οποίο συμφωνήθηκε να εξαρτάται η υποχρέωση του (ασφαλιστική περίπτωση)». Εξάλλου κατά την παρ. 3 του άρθρου 19 του ίδιου ως άνω νόμου, που ρυθμίζει την περίπτωση ασφάλισης πυρκαγιάς, **ασφαλιστική κάλυψη δεν παρέχεται όταν η πυρκαγιά οφείλεται σε δόλο ή βαριά αμέλεια που καταλογίζεται προσωπικά στο λήπτη της ασφάλισης**, καθώς και σε δόλο των προσώπων που αναφέρονται στο άρθρο 7 παρ. 5 του παρόντος νόμου, κατά δε την παρ. 5 του ίδιου άρθρου σε περίπτωση που ο λήπτης της ασφάλισης ή ο ασφαλισμένος ενεργούν στην ασφάλιση για επαγγελματικούς λόγους, επιτρέπεται και διαφορετική ως προς τους όρους αυτού του άρθρου συμφωνία. Από τις παραπάνω διατάξεις συνάγεται, ότι για να απαλλαγεί ο ασφαλιστής από την υποχρέωση πληρωμής του ασφαλισματος, το οποίο συμφωνήθηκε με την οικεία ασφαλιστική σύμβαση για την περίπτωση ζημιών από πυρκαγιά, απαιτείται να οφείλεται το ζημιογόνο τούτο γεγονός σε **δόλο του λήπτη της ασφάλισης και άλλων προσώπων ή σε βαριά αμέλεια που πρέπει να αποδοθεί στον λήπτη της ασφάλισης προσωπικά**. Επειδή λοιπόν ο ορισμός της βαριάς αμέλειας, ως νομικός όρος, προσδιορίζεται από τη νομολογία, ανακύπτει σοβαρό ζήτημα, κατά πόσο η υπαγωγή των πραγματικών περιστατικών σε κάθε περίπτωση από τον ασφαλιστή στον όρο «βαριά αμέλεια» είναι ορθή. Η ερμηνεία λοιπόν αυτή πρέπει να γίνεται σύμφωνα με τους γενικούς ερμηνευτικούς κανόνες των άρθρων 173 και 200 ΑΚ, οι οποίοι εφαρμόζονται σε κάθε περίπτωση που υφίσταται κενό στη σύμβαση και γενικά στη δικαιοπραξία ή γεννάται αμφιβολία για την έννοια των δηλώσεων βούλησης.

Επίσης κατά το άρθρο 2 παρ. 6 του Ν 2251/1994 «προστασία καταναλωτών», οι γενικοί όροι των συναλλαγών, ήτοι οι όροι που έχουν εκ των προτέρων διατυπωθεί για απροσδιόριστο αριθμό μελλοντικών συμβάσεων, όπως είναι και οι συμβάσεις ασφάλισης πυρκαγιάς, απαγορεύονται και είναι άκυροι, αν έχουν ως αποτέλεσμα την υπέρμετρη διατάραξη της ισορροπίας των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων των

συμβαλλομένων σε βάρος του καταναλωτή, όπως είναι και ο ασφαλιζόμενος. Ο καταχρηστικός χαρακτήρας ενός τέτοιου γενικού όρου κρίνεται αφού ληφθούν υπόψη η φύση των αγαθών ή υπηρεσιών που αφορά η σύμβαση, το σύνολο των ειδικών συνθηκών κατά την σύναψή της και όλες οι υπόλοιπες ρήτρες της σύμβασης ή άλλης σύμβασης από την οποία εξαρτάται. Κατά δε την παρ. 7 του ίδιου άρθρου, καταχρηστικοί κατά την ενδεικτική απαρίθμηση αυτής, είναι οι γενικοί όροι των συναλλαγών όταν, εκτός των άλλων... β) περιορίζουν τις ανειλημμένες συμβατικές υποχρεώσεις και ευθύνες των προμηθευτών... ε) επιφυλάσσουν στον προμηθευτή το δικαίωμα μονομερούς τροποποίησης ή λύσης της σύμβασης χωρίς ορισμένο ειδικό και σπουδαίο λόγο... ιγ) αποκλείουν και περιορίζουν υπέρμετρα την ευθύνη του προμηθευτή²⁵.

Καταχρηστικός όρος έχει κριθεί ότι αποτελεί αν ορίζεται ότι «δεν υπάγονται στην ασφαλιστική σύμβαση ζημιές από υπέρβαση ταχύτητας, υπερτάσεις, βραχυκύκλωμα, θέρμανση, σχηματισμό τόξου και διαφυγή ηλεκτρικού ρεύματος, οποιαδήποτε και αν είναι η αιτία των διαταραχών αυτών (περιλαμβανομένου και του κεραυνού) σε μηχανές, ηλεκτρικές συσκευές, ηλεκτρικές εγκαταστάσεις, που λειτουργούν με ηλεκτρισμό πάσης φύσεως, εργαλεία ή οποιαδήποτε άλλα αντικείμενα». Και τούτο, γιατί ο προαναφερόμενος όρος, που φέρει τον χαρακτήρα γενικού όρου των συναλλαγών και που συνάπτεται με σκοπό να παρασχεθεί κάλυψη κατά του κινδύνου **πυρκαγιάς** και κεραυνού, στην ουσία αναιρεί την ευθύνη της ασφαλιστικής εταιρίας και ματαιώνει τον σκοπό για τον οποίο καταρτίστηκε η σύμβαση ασφάλισης, δηλαδή την κάλυψη από **πυρκαγιά και κεραυνό**, δεδομένου ότι ο κεραυνός από την φύση του είναι φαινόμενο υπέρτασης που προκαλεί αναγκάως βραχυκύκλωμα²⁶. Ακόμα κρίση ότι ο όρος σε ασφαλιστική σύμβαση που απαλλάσσει τον ασφαλιστή της ευθύνης για αποζημίωση λόγω επελεύσεως πυρκαϊάς από κεραυνό είναι καταχρηστικός και συνεπώς άκυρος²⁷.

Επίσης μπορεί να έχει συμφωνεί ως όρος, ότι «ο ασφαλισμένος δικαιούται να ζητήσει ασφάλισμα μόνον από την ημέρα κατά την οποία θα υποβάλει στην εταιρία νόμιμα πιστοποιητικά, που θα αποδεικνύουν, είτε ότι δεν υπάρχει εκκρεμής κατηγορία εναντίον του για εμπρησμό ... είτε ότι υπήρξε μεν αλλά έπαυσε να υπάρχει με τελεσίδικη απαλλαγή». Σύμφωνα με την καλή πίστη και τα συναλλακτικά ήθη, γενόμενη ερμηνεία του όρου «απαλλαγή από την κατηγορία του

25. ΑΠ 11/2006 Nomos.

26. ΑΠ 11/2006, ό.π., με επικύρωση της ΕφΘρακ 472/2004.

27. ΑΠ 11/2006, ό.π., ΠΠρΑθ 2280/2016 Nomos, ΝοΒ 2018, 1494, Γ. Δέλλιος, Γενικοί Όροι Συναλλαγών, 2η έκδ., Εκδόσεις Σάκκουλα, 2013, παρ. 14, αρ. 770-774, σελ. 560-564.

εμπρησμού», η οποία ερμηνεία καθίσταται αναγκαία ως εκ της ασαφούς διατυπώσεως του όρου αυτού, προκύπτει ότι με την παραπάνω φράση εννοείται, κατά την βούληση των μερών, απαλλαγή από την κατηγορία του εμπρησμού, είτε από δόλο είτε από αμέλεια, υπό την έννοια ότι το ασφάλισμα οφείλεται, αν μεν κατά του ασφαλισμένου έχει ασκηθεί ποινική δίωξη για εμπρησμό από αμέλεια ή δόλο, μόλις ο ασφαλισμένος απαλλαγεί τελεσίδικα από την κατηγορία αυτή, αν δε δεν έχει ασκηθεί παρόμοια δίωξη, μόλις ο ασφαλισμένος προσκομίσει στην ασφαλιστική εταιρία πιστοποίηση, ότι δεν υπάρχει εναντίον του τέτοια κατηγορία για εμπρησμό²⁸.

6. Συμπεράσματα

Καθημερινά προκαλείται μεγάλος αριθμός πυρκαγιών, είτε σε αστικό ή αγροτικό περιβάλλον ή σε δάση/ή και δασικές εκτάσεις, η πρόκληση πολλών εκ των οποίων οφείλεται σε ηλεκτρικά αίτια. Ωστόσο, αν και για τη συντριπτική πλειοψηφία εξ αυτών θεμελιώνεται - και ορθώς - το αδίκημα του εμπρησμού από αμέλεια ή εμπρησμού δάσους από αμέλεια, ανάλογα το είδος πυρκαγιάς, υπάρχουν ορισμένα περιστατικά πυρκαγιών σε αστικό περιβάλλον, (κτίρια κυρίως με χρήση κατοικίας αλλά και επαγγελματικής δραστηριότητας/εγκατάστασης) τα οποία οφείλονται μεν σε ηλεκτρική αιτία, όμως αποδίδονται σε τυχαία και απρόβλεπτα γεγονότα και δεν υπάρχει υπαιτιότητα. Και τούτο γιατί, αν και καταβλήθηκε από τον υπόχρεο η κατ' αντικειμενική κρίση απαιτούμενη από νομικούς κανόνες, τις επικρατούσες συνθήκες, την κοινή πείρα και τη λογική, προσοχή κάθε μέτρια συνειδήτου και ευσυνείδητου ανθρώπου, αυτός δεν είχε τη δυνατότητα, εν όψει των προσωπικών του ιδιοτήτων, των γνώσεων του, λόγω της υπηρεσίας ή του επαγγέλματος του, να προβλέψει και να αποφύγει το αξιόποιο αποτέλεσμα. Αναγκαία βέβαια προϋπόθεση για την μη ύπαρξη ευθύνης στις

περιπτώσεις πυρκαγιών από τυχαία γεγονότα, είναι ο σχεδιασμός και η τοποθέτηση της ηλεκτρολογικής εγκατάστασης κι εξοπλισμού λ.χ. συσκευών, υλικών κ.λπ. σε οποιοδήποτε κτίριο/εγκατάσταση ή επιχείρηση, να έχουν γίνει σύμφωνα με τους σχετικούς κανόνες τέχνης και επιστήμης από ειδικό εγκαταστάτη, που διαθέτει τα νόμιμα προς το σκοπό αυτόν προσόντα και προϋποθέσεις καθώς και τους ισχύοντες κάθε φορά κανονισμούς και τις σχετικές ισχύουσες διατάξεις νόμων και ακολούθως να υπάρχει επιμελής έλεγχος και συντήρηση αυτής.

Περαιτέρω η για οποιονδήποτε λόγο απαλλαγή του λήπτη της ασφάλισης από την κατηγορία της τέλεσης του εμπρησμού από αμέλεια, δεν σημαίνει κατ' ανάγκη ότι ο ίδιος δεν έχει υπαιτιότητα κατά τις διατάξεις του ΑΚ και ως εκ τούτου ευθύνη ενδεχομένως για βαριά αμέλεια, κατά το άρθρο 19 του Ν 2496/1997. Γιατί άλλο είναι η ποινική ή μη ευθύνη του λήπτη της ασφάλισης για πυρκαγιά οφειλόμενη σε ηλεκτρικά αίτια κι άλλο η ταυτόχρονη ενδεχομένως υπαιτιότητα του ίδιου στο πλαίσιο ασφαλιστικής σύμβασης για πυρκαγιά.

Τέλος παρατηρείται συχνά στην ασφαλιστική πρακτική ο ασφαλιστής, που έχει κάθε λόγο και συμφέρον κι ενεργεί από υπερέχουσα συμβατική θέση, να χαρακτηρίζει ορισμένη συμπεριφορά του λήπτη της ασφάλισης, ως βαριά αμέλεια, προκειμένου να δικαιολογείται η άρνηση παροχής της ασφαλιστικής κάλυψης για πυρκαγιά. Και τούτο γιατί δεν υπάρχει στα ασφαλιστήρια για πυρκαγιά δικλείδα ασφαλείας και πρωτίστως προστασίας του λήπτη της ασφάλισης δηλαδή όρος, ώστε να προστατεύεται από ενδεχόμενη αυθαίρετη ερμηνεία του από τον ασφαλιστή, δεδομένου του ευρύτατου εννοιολογικού περιεχομένου του όρου «βαριά αμέλεια», που ούτως ή άλλως μια και δεν υπάρχει ορισμός στον νόμο καθορίζεται από τη νομολογία. Αποτέλεσμα της προεκτεθείσης αντισυμβατικής πρακτικής του ασφαλιστή, είναι ο ζημιωθείς λήπτης της ασφάλισης να προσφεύγει για παροχή έννομης προστασίας στα δικαστήρια.

28. ΕφΑθ 5250/2004 ΕΕμπΔ 2004, 545.

